

ענין התיבה לדורות

א.

וכד"א שבת קודש נפשות ישראל בצל כנפיך יחסיון, שהש"ק הוא תיבת נח אשר בצל כנפיך יחסיון. ובכחה ניצול יהודי מכל המצבים אף מאלו שהם בבחי' דור המבול. והביאור בזה כי ש"ק היא מקור הדבקות בין ישראל להשי"ת, בבחי' דירה בתחתונים, שרצונו ית' שתהיה לו דירה בתחתונים פינה טהורה בה יוכל יהודי להתרומם אפילו עבד ע"ז כדור אנוש, אפילו אם הוא כדור המבול וכדור אנוש. וזהו כח הש"ק.

ומרן בב"א זי"ע מברר עוד בזה כי ענין הש"ק הוא יסוד האמונה, אשר האמונה כוללת כל התרי"ג מצוות, כמאחז"ל (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה. וכיון שהש"ק הוא יסוד האמונה, הרי כל כמה שהאמונה מושרשת יותר אצל יהודי הוא מגיע למדרגות גבוהות יותר בש"ק. ומונה שם את המדרגות שיש בש"ק גבוה מעל גבוה, שיש שמירת שבת כפשוטו מה שנוהר מאיסור מלאכות, ויש השומר שבת גם בדבורו, כמאחז"ל (שבת ק"ג:) שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול, ויש השומר שבת גם במחשבתו, ולמעלה מזה ישנם הדרגות העילאיות של ש"ק, אור השבת והרגשת נועם מתיקות השבת, שכל כמה שהאמונה בהירה יותר אצל יהודי הריהו זוכה יותר להשיג המדרגות העילאיות של ש"ק. וי"ל דהא דנח מורה על הש"ק מרומז גם באומרו ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת, דלכאו' מיותר אומרו שלשה בנים אחר שמונם בשמותיהם, אלא מרומז לש"ק שיש בה עליה לנשמה לרוח ולנפש, כד"א השבת נועם הנשמות והשביעי ענג הרוחות ועדן הנפשות. וכן מרומז בענין תחתיים שניים ושלישיים שהיו בתיבה, שהם כנגד ג' בחי' השבת זו למעלה מזו.

עוד י"ל שענין תיבת נח מרומז על התוה"ק, שלאחר שנתן הקב"ה את התורה יש כבר כח שמירה ליהודי, כמאחז"ל (קדושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, שהתורה היא כח השמירה מהשחיתות של דור המבול. אבל עסק התורה צ"ל

ענין המבול על כל פרטיו נכתב בתחילת התורה הקדושה, ובוודאי כל זה ללמד בא דהרי התורה היא תורת חיים ואינה מספרת לנו מאי דהוה, וענינו כמבואר למעלה שהמבול לא היה בגדר עונש, אלא שהשחיתה של דור המבול הגיעה עד שנתקלקלה כל הבריאה, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ וזה השחית את כל הבריאה. וכמד"כ וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה, שראה הקב"ה שהבריאה כולה נשחתה עד שכבר איננה יכולה להמשיך ולהתקיים, וכדאיתא במדרש (ב"ר לא,ו) שעברו על ע"ז ג"ע ושפ"ד, היינו שהבריאה נהפכה אז להיות כולה רע בכל העינים. ויחד עם הלימוד מפרשת המבול עד היכן קלקלה ההשחיתה את כל הבריאה, שאדם חוטא בחדרי חדרים ואיזו שחיתות וטומאה הוא מכניס בכל הבריאה, יחד עם זה מורה אותנו התוה"ק את התיקון למצב כזה של דור המבול שהוא ע"י תיבת נח. דכמו שבכללות העולם היתה תיבת נח כך יש בפרטות בחי' תיבת נח, כח שמירה שנתן הקב"ה לבל תתפשט עוד שחיתות כזו, שגם אם יהודי חוטא, שחיתות כזו לא תהיה, והוא ע"י שתהיה פינה טהורה מכל הדברים המפיצים שחיתות.

ויש לומר כמה דרכים ע"ד העבודה בענין תיבת נח השייך לכאו"א. א. כדאיתא בזוה"ק (תקו"ז נד:) שנח מרומז על ש"ק, דבהאי יומא נייחא לעילאי ונייחא לתתאי (זח"ג צד:), ובבית אברהם איתא בשם הרה"ק מלובלין זי"ע על מאה"כ ונח מצא חן בעיני ה', שמקודם כתיב את כל העבירות החמורים שהיו באותו הדור, כי רבה רעת האדם ותשחת הארץ לפני הא', ואח"כ כתיב ונח מצא חן בעיני ה', שהוא ע"פ דברי הזוה"ק שנח הוא שבת, שע"ז מצא חן בעיני ה', והיינו שע"י הש"ק בכוחו של יהודי להיחלץ מכל עינים אלו. וכמאחז"ל שכל השומר שבת כהלכתה אפי' עבד ע"ז כדור אנוש מוחלץ לו, שכח הש"ק מגין על יהודי אף במצבים הגרועים ביותר. ש"ק היא בבחי' תיבת נח המגינה ממי המבול,

יהודים יראי שמים בעלי תכונה טובה. ואיתא שאברהם אבינו פגע בשם בן נח ושאלו היאך ניצלתם מתרון אף הגדול הזה, והשיבו בזכות שעסקנו בחסד, ומהשאלה איך ניצלתם חזינן דבזה שהיה צדיק תמים עדיין לא היה די להינצל, רק בכח מדת החסד ואהבה המעוררת חסדים. וזאת עלינו ללמוד שאין כוחנו אלא בכח אחדותם של ישראל. ופילוג הוא עצת היצר הקשה ביותר. וזה הכח של תיבת נח בכל דור ודור, שאין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו, ויש ליהודי תיבת נח שהיא שמירה עבורו בכל המצבים שנמצא. וע"כ אצל חסידים העמידו ליסוד חשוב כ"כ את ענין החבורה המקושרים כאחד בלב אחד כאיש אחד, שהיא שמירה ליהודי בכל הענינים.

וי"ל בעוד אופן הענין שעלינו ללמוד מפרשת תיבת נח, שהתוה"ק שהיא תורת חיים מורה לכל יחיד ויחיד אורחות חיים, שכאשר נופל למצב בבחי' דור המבול שבו נשחתה הארץ לפני האלקים, שמתבונן בעצמו כי טבע בשאול תחתית והוא מושחת בכל מהותו, שהשחתה מקיפה את כל עולמו הקטן, וכמ"כ בכללות עם ישראל ישנם מצבים שפלים וירודים מאד. העצה אז היא עשה לך תיבה, שהמשמעות בזה כמאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע עה"פ עוד מעט ואין רשע, שבכל יהודי ישנו עוד מעט שאינו רשע, והיינו שבכל יהודי יש קוסטא דחיותא שמכח הקוסטא דחיותא יכול הוא לחזור ולבנות שוב את עולמו הרוחני, וזהו חסד השי"ת מה שנטע ביהודי ניצוץ א' ממעל שממנו יש לו כחות עילאיים, וכמה שהוא מגושם בכחו להתעלות מכח הניצוץ א' ממעל שבקרבו. וזהו בחי' תיבת נח, שהניצוץ הזה, המעט שבו אין רשע, הוא בחי' תיבת נח המצלת מדור המבול. וזהו ענין חסיד לדבר אחד, שיש לו ענין אחד שעליו הוא שומר אף בכל המצבים הגרועים ביותר וממנו אינו נסוג, והפרט ההוא הוא אצלו בבחי' תיבת נח המצילתו מכל המצבים הירודים ביותר. והוא עד"מ למי שטובע בים שדף של ספינה נזדמן לו וניצול, וכמ"כ כאשר יש ליהודי פרט אחד שעליו הוא שומר בכל הכחות ככל המצבים, עי"ז הוא ניצול מכל המצבים הגרועים ביותר. וכדברי המדרש סוף פר' שלח, משל לאחד

באותו אופן של החטא, שאם עשה את החטא ברתיעה גם התורה צריכה להיות בהתלהבות וריתחא דקדושה. ובתיבת נח היו תחתיים שניים ושלישיים, ומרומז כנגד ג' תקופות בחיי האדם, השנים הצעירות, השנים האמצעיות ושנות הזקנה, שבכל תקופה יש יצרים שונים, בשנים הצעירות יש היצרים השייכים לשנים אלו, ובשנים האמצעיות האדם עומד במלחמה בשתי חזיתות חזית התאוות וחזית הטרדות, ובשנים המבוגרות יש יצרים אחרים, וכן הדעת והשכל משתנים מתקופה לתקופה, ותמיד התיקון הוא בכח התורה, שזו העצה לעמוד בכל התקופות בבחי' תיבת נח המגינה על יהודי בתחתיים שניים ושלישיים, שתהיה פינה טהורה השמורה מכל השחיתות שם יתרומם יהודי להשי"ת. וכמד"א בזוה"ק (זו"ח נח כג) דאי כנישתא חדא יתערוך בתשובה מיד בן דוד בא, שזהו ענין תיבת נח, להגביל מקום לקדושה לעצור את התפשטות הטומאה שלא תוכל להכנס שם, וזה ע"כ כח התורה שבראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין.

ובדברי שמואל איתא בשם התולדות י"י שחיבור יראי ה' גם יחד באחדות הוא בחי' תיבת נח, שזהו הוי שמירה ליהודי מכל רע בכל המצבים. ויש לבארו ע"ד שמבאר בדרשות הר"ן את ענין דור הפלגה (עי' להלן בענין דור הפלגה), דכאשר מתאחדים יחד אנשים בעלי תכונה טובה נולד מאחדותם דברים טובים, אף אם לא יעשו דבר, עצם התאחדות בעלי תכונה טובה מגבירה את כח הטוב, ולהיפך בהתאחד בעלי תכונה רעה עצם אחדותם תוליד רע. ובזה מבאר ענין דור הפלגה, שראה הקב"ה יודע תעלומות שזו התאחדות של בעלי תכונה רעה ועלולה לצאת מהם השחתה נוראה על כל הבריאה, לכך הפיצם על פני כל הארץ. ובזה י"ל ג"כ ענין התיבה, שבה התכנסו יחד כל הטהורים למקום אחד וכח האחדות הציל אותם. שזהו הכח המחזיק איש יהודי. והתורה מלמדת לנו בזה איך קם ונבנה עולם חדש מתוך דור המבול, בכח האחדות של תיבת נח. וע"כ התגברות היצה"ר חזקה מאד בענין זה, שיצר לב האדם רע ומתגבר מאד לבטל את האחדות, כי כח ההצלה הוא בהתחברות של

נפשו לה'. ואח"כ כתיב וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף עוד לקלל את האדמה, היינו שגם בדור המבול הפגום כ"כ יש עצה ע"י ויבן מזבח לה', שמקריב עצמו קרבן להשי"ת. וע"כ לא אוסיף לקלל עוד את האדמה, כלומר מפני שיש עצות מועילות אפילו כנגד פגם דור המבול שאין צורך עוד להביא מבול, שע"י עבודת ה' ובחי' תיבת נח שבכל דור ודור יש עצות איך לטהר שוב את הדור. וזהו עוד מעט ואין רשע, שהקב"ה השאיר כח ליהודי שיוכל להיחלץ ולצאת אף מהמצבים הקשים ביותר בבחי' דור המבול, גם אז יש עבורו צרי ומרפא.

ב.

ולבאר ביותר מהות הכח של ש"ק שעל ידו מסוגל יהודי להחליץ מכל המצבים אף כאשר רבה ההשחתה ורעת האדם, י"ל דהנה ענין המבול הוא מלשון בלבול, שנתבלבל כל סדר הבריאה, והיה בלבול בעולמות הכוכבים והמזלות. והעונש הזה היה מדה כנגד מדה, כי פגם דור המבול היה בלבול הדעת, שזה שורש כל הפגמים וכמאחז"ל (סוטה ג.) אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות, וכידוע דשורש פגמים אלו של השחתה קשורים למח הדעת. והתיקון לבלבול הדעת הוא ע"י ישוב הדעת. וע"כ הש"ק הוא תיקון לפגמי דור המבול, כי הש"ק הוא המקור והשורש של ישוב הדעת, וכל' המדרש (ב"ר י, ב) עה"פ ויכלו השמים והארץ, כל זמן שהיה העולם תוהו ובוהו לא נראית מלאכת שמים וארץ, כיון שנעקר תהו ובהו מן העולם נראית מלאכת שמים וארץ, הה"ד ויכלו השמים והארץ וכל צבאם. פי' הדברים שכל זמן שתהו ובהו בעולם, היינו כשהאדם בבחי' תוהו ובוהו, מבולבל בלא ישוב הדעת, אין נראין מעשה שמים וארץ, אינו מסוגל לראות את הבריאה, ולראות מתוכה את בורא הבריאה וכח הפועל בנפעל. ורק כאשר נעקר תהו ובוהו מן העולם ודעתו של יהודי מתיישבת עליו, אז נראין מעשה שמים וארץ, שרואה את השמים

שהיה מושלך ביים, והושיט לו הקברניט את החבל, ואמר לו תפוס בחבל זה, כל זמן שהחבל הזה בידך יש לך חיים, אין החבל הזה בידך אין לך חיים. מושלך ביים הוא משל למי שהוא במצב נואש לגמרי, והושיט לו הקברניט את החבל, הוא הקוסטא דחיותא העוד מעט ואין רשע, וכאמור הוא הענין האחד שבו הוא מתזיק ושמור בכל המצבים, שזה אצלו בבחי' תיבת נח המצילתו מכל המצבים הגרועים ביותר. ובכלל הבחירה שנתן הקב"ה ליהודי, שנטע בו כחות עילאיים, שגם במצבים הגרועים ביותר בחי' ותשחת הארץ לפני הא' יש לו את הכח לשוב לשרשו, שזה מרומז בבחי' תיבת נח.

והנה לאחר המבול כתוב ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה, וגם זה צ"ב מה מספרת לנו התוה"ק בזה, וכן מה שעמדו המפרשים למה נאמר לעת ערב, למאי נפק"מ באיזו עת היה הדבר. וי"ל דהנה איתא שהיונה היא מגבול הקדושה, ושלה אותה נח לדעת איך יתחיל להבנות שוב עולם חדש אחרי המבול. ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה, ואחז"ל (סנהדרין קח:) שאמרה רבש"ע יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורים בידך ואל יהיו מתוקים כדבש ומסורים ביד בשר ודם. והיינו שהיונה הביאה לו שליחות ללמדו איך יתחיל להבנות העולם מחדש, שלעת ערב היינו בשיא החשכות עת התגברות הדינים, הדרך היא יהיו מזונותי מרורין כזית, היינו ממה שיהודי יגע בפרך בעת מר לו, כשהוא בחשכות וקשה לו מאד ומוסר מעצמו להשי"ת בזה נבנה העולם מחדש. ולא מתוקין כדבש, כמו שמפרשים בזה שיש עניני עבדות שהם מתוקין כדבש, אך תכלית העבדות היא מה שיהודי עמל ביגיעה אפי' בעת מרורין כזית, אבל זה מידו של הקב"ה היינו שעובד לעשות רצון ה', ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם. וידע נח כי קלו המים, כדאיתא בבית אברהם דמים היינו תאוות, שידע כי יש עצה נגד כל עניני התאוות והרע, שכאשר יהודי מוסר ומקריב להשי"ת הר"ז מטהר את כל השחיתות.

ומעין זה איתא עוד בבית אברהם, שמצינו שאחר שיצא נח מהסגר של י"ב חודש כתיב ויבן נח מזבח לה', שהוא ענין מסירות נפש שיהודי מוסר